

TARTU ÜLIKOOL

Naer ja naerev hääl eesti suulises suhtluses

Andra Annuka

27.09.2019

Ettekande eesmärk

- Millistes suhtlusolukordades naeru ja naervat häält kasutatakse?
- Kuidas erinevad naeru ja naerva hääle kasutused argivestlustes ja ametlikes vestlustes?

Materjal ja meetod

- Meetod: vestlusanalüüs
- Tekstid Tartu Ülikooli suulise eesti keele korpusest
- Argivestlustes 232 lõiku: 187 naeru, 297 naerva häälega öeldud vooru ja 99 voorus mõlemat koos
- Ametlikes vestlustes 140 lõiku: 58 naeru, 130 naerva häälega öeldud vooru ja 49 voorus mõlemat koos

Ametlikud vs argivestlused

- Ametlikud vestlused:
  - võõrad
  - kindel teema ja eesmärk
  - nt telefonikõne reisibüroosse
- Argivestlused:
  - tuttavad
  - vaba teema, puudub eesmärk
  - nt telefonikõne sõbrale

Suhtlusolukorrad

- Humoorikad olukorrad
  - Nali
  - Jutustus
  - Absurdne/vastuoluline olukord
- Probleemsed olukorrad
  - Järjeotsimine
  - Piinlikkus
  - Vabandamine
  - Mitte-eelistatud voorud/olukorrad

Nali (1)

- Nali ja naer või naerev hääl kui naabruspaarid
- Kõneleja naer või naerev hääl annab vestluspartnerile märku, et naer on selles olukorras sobiv ja oodatud

Nali (2)

01 M: sest need=on: sellised `imeliku `päritoluga need

02 tuuakse meil komisjoni`müüki=ja:

03 P: ahaa

04 M: noh, võibolla on nad kusagil `seisnud hästi pikka

05 aega=ja

06 P: keegi on `närinud natuke=ja **hehe**

07 **((hakkab naerma))**

08 M: **noh, vaevalt `küll. hehe ((naerab))**

09 P: **[hehe]**

10 M: **[hehe]**

11 M: jah

Jutustus

- Kõneleja jutustab humoorikat lugu, mis on temaga juhtunud või mida ta on kuulnud

01 V: sellist juhtumit ei `mäleta aga aga `Ungaris näed

02 oli `küll ja=[ja=sis]

03 H: [jah]

04 V: `ükskord oli Ispaanias=kui .hh inimene `rannal astus

05 tulise `kivi peale \$ j(h)a `kõrvetas endale [`jalga.] \$

06 H: \$ [oih] \$

07 V: \$ no vot kas sa sihukest asja `ette näha ei `oska.\$

08 H: jah, ega ei oska [jah.]

Absurdne/vastuoluline olukord (1)

- Eelkõneleja absurdet/vastuoluliset sõnumit täpsustav küsimus, millele lisatakse naer või naerev hääl

Absurdne/vastuoluline olukord (2)

01 E: `vahel võid `teed `ka juua. (.) \* seal on `ka

02 kofe`iin sees. *

03 (0.6)

04 R: @ `millist teed? (.) `kummeliteed? @

05 E: näh `kummel pole `tee=ju.

06 (.)

07 R: mis \$ `too=sis on. \$

08 (0.3)

09 E: too on `lurr?

Järjeotsimine

- Naeru / naerevat häält kasutab kõneleja siis, kui ta on takerdunud

01 A: [ja=ma: `muidugi mul=olid `õnneks] net=ee noh `tunked või
02 noh need `jalas ja=ja korralikud `saapad tead ma `sumasin
03 see (.) mis ma `kümme minutit seal `väljas olin ma olin `higine.
04 (0.6)
05 M: õõõõõ?
06 A: et `teha=neid `pilte=ja:=ja \$ `kõike=ja \$ vata (.) `selles oli
07 `alb=et=eee `udu (.) noh `lumi ja taevas oli samat `värvi.

Piinlikkus (1)

- Kõnelejad kasutavad naervat häält või naeru:
  - Piinliku olukorra pehmendamiseks
  - Enesekiitmise või kiitmise pehmendamiseks
  - Teadmiste puudumise pehmendamiseks

Piinlikkus (2)

- 01 B: mis te \$ `lindistate=vä. \$
02 (.)
03 A: heh ((kohmetu naeruturtsatus)) (.) \$ tähendab ma olen: (.) tegelikult
04 eesti f(h)iloloogia `üliõpilane mul oli `suulise kõne jaoks vaja `teha. \$
05 B: \$ ee ah `soo. \$
06 A: jah
07 B: \$ minu nõusolekut `võtsite. \$
08 (0.5)
09 A: üldiselt `avalikes kohtades vist ei `nõuta. (.) se on just vaja nii et
10 inimene ei `tea.
11 A, B: hehe
12 B: \$ n:ojah? \$
13 (0.5)
14 A: \$ ei=no nüüd ei ole `m(h)idagi. \$

Vabandamine (1)

- Kõneleja selgitab naervat häält või naeru kasutades, miks midagi on valesti või tegemata
- Kõneleja ei pruugi kasutada sõna *vabandust*

Vabandamine (2)

- 01 H: aga miks=sa=[i `lõika ise.] seal=on=mingi .hh
02 seal=on=mingi=se `piir kust maalt tohib `lõigata=ju.
03 M: [maksaks]
04 (0.3)
05 A: [palju `lõiganud.]
06 K: [-] ta nüüd `oskab, nüüd talle `näidati kuidas seda
07 [tehakse?]
08 H: [aa.]
09 M: [jah ma=lin] kohe
09 nimo- ninapidi `juures=aga .hhhh siis olid neet=eeee
10 (.) tangid `otsa \$ saanud, (0.4) ja ma=i=ole jõudnud \$
11 H: aa.=

Mitte-eelistatud voorud/olukorrad (1)

- Kõnelejad kasutavad naeru või naervat häält:
  - Sisult mitte-eelistatud vooru pehmendamisel (keeldumine, eriarvamused)
  - Vooruvahetuse probleemide korral
  - Rollireeglite vastu eksimisel
  - Mitte-eelistatud voorule reageerimisel

Mitte-eelistatud voorud/olukorrad (2)

01 V: ja=sis=on `reisisaatja.

02 (0.5)

03 V: nii ja=programm on noh (0.8) > se=programm

04 on väga pikk, \$ kas ma loen selle kõik `ette

05 **teile.** \$ (0.5) või (.) või=te=huvitab=teid=nüd

06 `hind. [hind on meil,] (.)

07 H: [no=mind]

08 V: ee kolmteist `päeva se=on `kaksteisttuhat

09 öheksa=`sada. (0.5)

Erinevused argivestluste ja ametlike vestluste vahel (1)

- Humoorikaid olukordi argivestlustes 73%; ametlikes vestlustes 40%
- Probleemseid olukordi argivestlustes 12%; ametlikes vestlustes 57%

Erinevused argivestluste ja ametlike vestluste vahel (2)

- Ainult argivestlustes esines ühistest mälestustes rääkimisel tekkivaid jutustusi
- Ainult ametlikes vestlustes esines rollireeglite vastu eksimist

Täna!

unitartu

tartuylikool

